

NHẠC SĨ XUÂN TIÊN (1921-2023)

Đề Mục

- 1- Xuân Tiên – vi-wikipedia.org
- 2- Xuân Tiên Và Dân Tộc Tính Trong Âm Nhạc – Hoàng Hằng
- 3- Nhạc Sĩ Xuân Tiên – Video Paris By Night 83
- 4- Nhạc Sĩ Xuân Tiên Mãn Phần Ở Tuổi 102 – Tuấn Khanh

Xuân Tiên

Tiểu sử

Ông sinh tại [Hà Nội](#), có cha là Phạm Xuân Trang là một nhạc sĩ. Nhà ông có sáu anh em, trong đó anh trai ông là nhạc sĩ [Xuân Lô](#).^[1] Năm 6 tuổi, ông bắt đầu học âm nhạc Trung Hoa với cha và sau này học nhạc phương Tây với người anh cả.^[2] Cũng năm lên 6, ông đã đánh được đàn [mandoline](#).^[3] Năm lên 10, ông còn được cha thuê người dạy tòng và nhạc [cải lương](#).^[4]

Trước khi trở thành nhạc sĩ, ông cùng anh trai Xuân Lô còn là thành viên của Gánh xiếc Long Tiên với những màn trình diễn đu lượn, sau khi Gánh xiếc tan rã, ông cùng anh trai trở thành những nhạc công có tiếng.

Thời gian ban đầu khi còn ở miền Bắc, ông chơi chủ yếu là các loại kèn sáo phương Tây. Cuối năm 1942, ông cùng anh trai là nhạc sĩ [Xuân Lô](#) theo gánh cải lương Tố Như vào miền Nam trình diễn, ở Sài Gòn và [lục tỉnh](#).^[4] Trong quá trình đi trình diễn nhạc và sinh sống ở nhiều miền, ông đã thu thập được kiến thức về các loại hình âm nhạc của ba miền. Ông còn tìm hiểu về nhạc của [Lào](#) và [Campuchia](#).^[4]

Năm 1952, khi tình hình chính trị ở miền Bắc Việt Nam trở nên hết sức căng thẳng, cả gia đình ông di cư vào [Sài Gòn](#) kiếm sống bằng nghề nhạc theo lời mời của nhạc sĩ Ngọc Bích, người quản lý biểu diễn ở Cinema Văn Cầm (địa chỉ: 675 đại lộ Trần Hưng Đạo, Sài Gòn^[5]).^[6]

Giai đoạn từ năm 1944 đến năm 1975, ông điều khiển nhiều dàn nhạc nổi tiếng từ Bắc vào Nam: dàn nhạc Hà Nội (1944 – 1946), Nam Định (1951 – 1952) và các đài phát thanh tại [Sài Gòn](#) gồm [Pháp Á](#), [Sài Gòn](#), Mẹ Việt Nam và Đài Tiếng nói Quân Đội trong thời kỳ 1952 – 1975.^[7] Ngày 15 tháng 9 năm 1971, ông thoát chết trong vụ đánh bom phòng trà Tự Do gây bởi các thành phần đối lập chính trị.^{[8][9][10]}

Thời kỳ trước [sự kiện 30 tháng 4 năm 1975](#), gia đình ông cư ngụ tại khu Khánh Hội, thuộc quận Tư của Sài Gòn.^[11] Sau sự kiện năm 1975, Xuân Tiên cùng một số nhạc sĩ đi học cải tạo xong thì phải lập thành một ban nhạc để cộng tác với đoàn kịch nói [Kim Cương](#), được 5 năm thì về cộng tác với đoàn cải lương Hồ Quảng Minh Tư khoảng một năm. Sau đó, ông về làm cho một phòng trà vài tháng,^[12] đến năm 1986 thì được bảo lãnh sang [Úc](#). 10 năm đầu ông sống tại thủ đô [Canberra](#), làm nghề sửa chữa kèn, sáo,^[13] sau chuyển về khu [Cabramatta](#) ở ngoại ô [Sydney](#).^{[4][14]}

Năm 2021, nhạc sĩ Xuân Tiên cho ra cuốn hồi ký *Những mẩu chuyện giữa hai thế kỷ của nhạc sĩ Xuân Tiên*. Từ tháng 5 năm 2018,^[15] ông vào an dưỡng tại Viện dưỡng lão Australian Vietnamese Aged Care Services (AVACS) ở khu [Smithfield](#)^[16] – một khu cũng ở ngoại ô Sydney, thuộc Hội đồng thành phố Fairfield. Ông qua đời ngày 2 tháng 6 năm 2023, hưởng thọ 102 tuổi.

Sinh thời ông chăm chỉ rèn luyện thể chất. Thời còn ở Hà Nội, ông học võ Việt Nam và [guyền Anh](#), đến dịp theo đoàn Tố Như vào Nam thì học [võ Thiếu Lâm](#). Thường ngày thì ông tập luyện kéo tay.^[17]

Sự nghiệp

Cải tiến, sáng tạo nhạc cụ

Xuân Tiên có khả năng chơi 25 loại nhạc cụ, cả phương Đông lẫn phương Tây.^[14] Ông có thể sử dụng hầu hết các nhạc cụ cổ truyền Việt Nam, [Thái Lan](#), Lào và Campuchia.^[4]

[Sáo tre](#) vốn dĩ chỉ có sáu lỗ. Năm 1950, Xuân Tiên đã cùng Xuân Lô cải tiến loại nhạc cụ này thành hai loại là 10 lỗ và 13 lỗ có khả năng chơi được nhiều âm giai khác nhau. Người chơi sáo 10 lỗ cần dùng 10 ngón tay và có thể chơi tất cả những bán cung, vì thế sáo không bị giới hạn trong bất cứ âm giai nào. Sáo 13 lỗ dùng để tạo ra những âm

thanh thấp hơn khi cần. Hiện hai loại sáo này đang được trưng bày tại [Musée de l'Homme, Paris, Pháp](#).^[4]

Năm 1976, lúc còn ở Việt Nam, ông chế tác cây đàn 60 dây chơi được tất cả âm giai. Tiếng đàn tương tự tiếng [đàn tranh](#) nhưng mạnh và chắc hơn.

Năm 1980, ông cải tiến cây [đàn bầu](#) cổ truyền với thân đàn làm từ trái [bầu](#) dài làm hộp khuếch âm. Đàn này đã nhiều lần được đem đi triển lãm ở Úc, thường được gọi là đàn bầu Xuân Tiên.^[4]

Sáng tác ca khúc

Xuân Tiên sáng tác ca khúc từ trước năm 1945, tức là thuộc lứa nhạc sĩ thời kỳ [tiền chiến](#), với các ca khúc như "Chờ một kiếp mai" viết chung với [Ngọc Bích](#) và "Trên kiếp hoa" (1939 – 1942).^[18] Ông chủ trương đào sâu vào nhạc Việt, dùng kỹ thuật và nhịp điệu phương Tây nhằm cải tiến và làm giàu nền nhạc của mình.^[4] Ông cũng chú trọng giai điệu của bài hát, thường sử dụng âm hưởng lạc quan yêu đời, ca ngợi quê hương dân tộc và nếu có buồn thì cũng chỉ là chớm buồn.^[19] Ông cho rằng quan trọng nhất là sáng tác phải "hoàn toàn không giống ai".^[4] Tuy vậy, điều này không có nghĩa là ông chỉ viết về nhạc vui. Ông cũng có những bài hát mang sắc thái nhớ nhung về một mối tình xa xưa, về nỗi mất mát trong đời, hay một quá khứ vàng son không trở lại như "Chờ một kiếp mai", "Hận Đồ Bàn", "Xa quê hương",... Những bài này được viết bằng một loại ngôn ngữ gợi cảm, xa vắng và cất cánh với những âm điệu, tiết tấu rất cân phương và hoàn chỉnh.

Xuân Tiên nhận xét rằng đa số các ca khúc của mình mang âm hưởng miền Bắc và miền Trung Việt Nam, chỉ có một số ít là miền Nam^[20] như "Cùng một mái nhà", "Khúc nhạc đồng xanh" hay "Đất Việt". Bài hát nổi tiếng nhất của ông là "Khúc hát ân tình" (trong tờ nhạc còn được chú thích một nhan đề khác là "Tình Bắc duyên Nam") được sáng tác sau [Hiệp định Genève 1954](#) trong bối cảnh nhiều [người dân miền Bắc di cư vào Nam](#) sinh sống. Bài hát kêu gọi mọi người dù là từ miền nào thì cũng hãy sống thân ái với nhau, đồng thời cũng ngợi ca tình yêu không phân biệt Bắc – Nam.^[4] "Hận Đồ Bàn" là bài hát mà ông đặt mình vào địa vị một người dân [Chăm-pa](#), có nội dung ai oán về sự kiện kinh đô [Đồ Bàn](#) của nước Chăm-pa bị quân [Đại Việt](#) phá hủy vào năm 1471. Đầu thập niên 1970, bài này từng bị [Tổng thống Việt Nam Cộng hòa Nguyễn Văn Thiệu](#) ra lệnh cấm biểu diễn công khai do ông tin rằng bài hát có "tác động siêu nhiên thâm hiểm có thể dẫn đến sự sụp đổ của nền cộng hòa". Ca sĩ [Chế Linh](#) (người Chăm) hát bài này cũng nhân đó mà bị cấm biểu diễn công khai.^[21]

Cả sự nghiệp ông có gần 200 ca khúc. Ông có hai tập nhạc đã xuất bản, đầu tiên là *Duyên tình* (năm 2000) gồm toàn bộ sáng tác của ông trước năm 1975 và thứ hai là *Dâng nắng* (năm 2007) gồm 16 bài. Về sách nhạc, ông có các cuốn như *Phương pháp tự học sáo trúc*, *Kỹ thuật sử dụng kèn saxo* và *Phương pháp tự học đàn cò (nhị), đàn gáo (nhị hồ)*.^[22]

Năm 2006, Xuân Tiên cùng với hai nhạc sĩ [Thanh Sơn](#) và [Nguyễn Ánh 9](#) được vinh danh trong chương trình [Paris By Night 83 – Những khúc hát ân tình](#) vì đã có những đóng góp giá trị đối với nền tân nhạc Việt Nam. Trong chương trình này, ông đệm sáo cho nữ ca sĩ [Hoàng Oanh](#) hát nhạc phẩm "Mong chờ" – bài hát điệu Slow Rock cung La thứ nhịp 4/4 mà ông sáng tác khoảng giữa thập niên 1950. Bài này ông diễn tả mối xúc cảm sau một đêm ngồi tâm sự cùng cô ca sĩ của Đài phát thanh Huế trên chiếc thuyền trôi trên [sông Hương](#), nhân một dịp ông cùng đoàn văn nghệ ra [Huế](#) biểu diễn.^[23]

Làm thơ

Xuân Tiên còn có tập thơ *Trên kiếp hoa* được Nhà xuất bản Ba Vì in ở [Canada](#) năm 1997.^[4]

Tác quyền bài hát "Duyên tình"

Ca khúc "Duyên tình" tuy được ký tên chung là "Xuân Tiên & Y Vân" nhưng theo Xuân Tiên thì toàn bộ nhạc và lời đều của ông.^[24] Việc ký tên chung là do Xuân Tiên nhờ [Y Vân](#) bán hộ bài này nhưng nhà xuất bản yêu cầu phải ký tên chung để Y Vân lĩnh tiền về; do là chỗ bạn bè với Y Vân nên Xuân Tiên đồng ý.^[4] Về phía gia đình Y Vân, nhạc sĩ [Y Vũ](#) (em trai của Y Vân) khẳng định "Duyên tình" là tác phẩm do Xuân Tiên và Y Vân viết chung, và rằng hai ông không chỉ là đồng tác giả của "Duyên tình" mà còn viết chung bài hát "Về dưới mái nhà".^[25] Bà Trần Thị Minh Lâm (vợ Y Vân) cho hay rằng trong nhà bà "ai cũng biết đó là nhạc phẩm của Y Vân" và sau khi nhạc sĩ Y Vân qua đời thì "nhiều hãng băng đĩa đã phát hành bản nhạc này và họ cũng chỉ ghi một tên tác giả là Y Vân". Nhà bà không có bản gốc của bài "Duyên tình" nên không rõ liệu có tác giả thứ hai hay không, nhưng sau khi tham vấn nhạc sĩ [Thanh Sơn](#) và ca sĩ [Ngọc Cẩm](#) thì nhà bà được biết bài này là của Y Vân. Vợ Y Vân cho phóng viên báo [Thanh Niên](#) xem danh sách 92 ca khúc Y Vân do Cục Bản quyền Việt Nam cấp tại Hà Nội ngày 30 tháng 9 năm 1995 (sau khi nhạc sĩ Y Vân đã qua đời), trong đó ghi "Duyên tình" là của Y Vân, còn "Về dưới mái nhà" và "Đường đi lối về" là sáng tác chung với Xuân Tiên.^[25] Cũng theo tờ [Thanh Niên](#), sau khi đăng tải bài báo này, có độc giả đã mang bản nhạc được cho là bản gốc tới tòa soạn, trong đó ghi rõ bài "Duyên tình" là "nhạc Xuân Tiên, lời Y Vân".^[26] Kiểm chứng tờ nhạc "Duyên tình" do Nhà xuất bản Diên Hồng (địa chỉ: đại lộ Lê Lợi, quận Nhứt, đô thành Sài Gòn) giữ bản quyền niên khoá 1959 – 1960 cho thấy, trên tờ nhạc ghi bài "Duyên tình" có "nhạc: Xuân Tiên, lời: Y Vân".^[27]

Danh mục ca khúc

- Chờ anh bên đời
- Chờ anh em nhé^[28] (nhạc Xuân Tiên, lời [Nhật Bằng](#))
- Chờ một kiếp mai (nhạc Xuân Tiên, lời [Ngọc Bích](#))
- Cung sầu
- Cùng một mái nhà (nhạc Xuân Tiên, lời [Nhật Bằng](#))
- Dâng nắng
- Duyên tình (Xuân Tiên & [Y Vân](#))
- Đất Việt
- Đêm trăng mơ
- Đón mùa xuân mới
- Đường đi lối về (Xuân Tiên & Y Vân)
- Đường lên non
- Giọt lệ sông Hương
- Hận Đồ Bàn
- Hoài vọng
- Hồn tha hương
- Lòng người xa quê
- Lửa ấm
- Lửa rừng (nhạc Xuân Tiên, lời Thanh Nam)
- Khói mây
- [Khúc hát ân tình](#) (nhạc Xuân Tiên, lời Song Hương)
- Khúc hoan ca
- Khúc nhạc đồng xanh
- Mây chiều
- Mong chờ^[29]
- Mộng vàng

- Mơ bóng người xưa
- Mùa lá vàng
- Ngát hương thanh bình
- Ngày đầu năm
- Ngõ xưa
- Nguồn sống bao la (Xuân Tiên & Thy Vân)
- Nhấn mây
- Nhấn bạn (Xuân Tiên & Nhật Bằng)
- Nhịp sống vui
- Những người tôi thương
- Sầu thu
- Tiếng bình minh
- Tiếng hát đường xa
- Tiếng hát trong sương
- Tiếng trống trong rừng sâu
- Tiếng vọng tâm hồn
- Tìm trắng đô thị
- Tình và gió
- Tình viễn khơi
- Trăm năm hạnh phúc
- Trăng khuya (Xuân Tiên & Y Vân)
- Trên kiếp hoa
- Trung Thu
- Vần thương
- Về dưới mái nhà (Xuân Tiên & Y Vân)
- Vương vấn
- Xa quê hương (nhạc Xuân Tiên, lời Đan Thọ)
- Xuân muôn thuở
- Xuân qua
- Xuân tự do

Chú thích

1. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 72)
2. [^](#) Lời của nhạc sĩ trong chương trình *Paris By Night 83*, thu hình ngày 27 tháng 5 năm 2006 tại rạp Charles M. Schulz ở Knott's Berry Farm, [Buena Park, California](#), Hoa Kỳ.
3. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 7)
4. [^](#) [a b c d e f g h i j k l](#) *"Phông vấn nhạc Sĩ Xuân Tiên nhân dịp kỷ niệm 65 năm âm nhạc & ra mắt CD của nhạc sĩ".* *Việt Báo*. Westminster, California. ngày 25 tháng 9 năm 2007. Truy cập ngày 9 tháng 3 năm 2014.
5. [^](#) *Điện-thoại niên-giám: Nam phần và Cao-nguyên Trung-phần*. Bưu-Điện Việt-Nam. 1961. tr. 741.
6. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 33)
7. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 35)
8. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 52)
9. [^](#) *"Tuồng nhớ Nhạc Sư Lê Văn Thiên hai năm phiêu lãng trời mây"*. thanhthuy.me. 26 tháng 11 năm 2011. Truy cập 4 tháng 6 năm 2023.
10. [^](#) *"Bomb Rips Night Club in Saigon"* (bằng tiếng Anh). *Schenectady Gazette* - bộ 77, số 293. 16 tháng 9 năm 1971. Truy cập 4 tháng 6 năm 2023.
11. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 52)
12. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 59)
13. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 62)
14. [^](#) [a b](#) Video giới thiệu Xuân Tiên ở đầu chương trình *Paris By Night 83*.
15. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 68)
16. [^](#) *"AVACS Newsletter (January 2021)"* (PDF). AVACS.
17. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 55)
18. [^](#) *"Tiểu sử Xuân Tiên"*. phammusic.free.fr. Truy cập ngày 9 tháng 3 năm 2014.
19. [^](#) (Xuân Tiên 2021, tr. 79)

20. [^] [\(Xuân Tiên 2021, tr. 74\)](#)
21. [^] [Eric Henry, University of North Carolina \(2005\). "Phạm Duy and Modern Vietnamese History". Southeast Review of Asian Studies. XXVII. Bản gốc lưu trữ ngày 21 tháng 5 năm 2009. Truy cập ngày 9 tháng 3 năm 2014. Thiệu believed that the song possessed a malign supernatural influence that might lead to the loss of the republic.](#)
22. [^] [\(Xuân Tiên 2021, tr. 97\)](#)
23. [^] [\(Xuân Tiên 2021, tr. 36\)](#)
24. [^] [\(Xuân Tiên 2021, tr. 77\)](#)
25. ^{^ a b} [Hà Đình Nguyên \(ngày 20 tháng 2 năm 2006\). "Nhạc của ai ? Lời của ai ? - Bài 2: "Duyên tình" đến lúc ly hôn ?". Thanh Niên. Truy cập ngày 9 tháng 3 năm 2014.](#)
26. [^] ["Phân hồi liên quan đến ca khúc Duyên tình". Thanh Niên. ngày 28 tháng 2 năm 2006. Truy cập ngày 9 tháng 3 năm 2014.](#)
27. [^] ["Tờ nhạc "Duyên tình".". Hợp Âm Việt.](#)
28. [^] [Viết trong chiến dịch "Tổ Công diệt Cộng" năm 1955.](#)
29. [^] [Viết trong hoàn cảnh sau khi cùng đi với ban nhạc Tao Đàn ra lưu diễn tại Huế.](#)

Tham khảo

Xuân Tiên (2021). Lê Hữu Nghĩa (biên tập). *Những mẩu chuyện giữa hai thế kỷ của nhạc sĩ Xuân Tiên*. Úc.

Nguồn: https://vi.wikipedia.org/wiki/Xu%C3%A2n_Ti%C3%AAn

Xuân Tiên và Dân tộc tính trong âm nhạc

Cuối tháng Giêng năm 2021, cộng đồng người Việt tại Úc nói riêng và giới yêu âm nhạc Việt Nam trên thế giới đã mừng Xuân Tiên – Cây đại thụ của nền tân nhạc Việt Nam bước qua 100 tuổi. Nền âm nhạc Việt Nam đã vinh danh những đóng góp nổi bật của ông. “Khúc hát ân tình”, “Về dưới mái nhà”, “Hận đồ bàn”, “Duyên tình”, hay “Mong chờ”, v.v... là những bản nhạc chạm tới trái tim người yêu nhạc và sống mãi với dòng thời gian.

Nhạc sĩ Xuân Tiên. © RFI Tiếng Việt/Hoàng Hằng

Những giai điệu yêu đời

Sinh năm 1921, tại Hà Nội, Xuân Tiên là nhạc sĩ cao tuổi nhất của nền tân nhạc Việt còn tại thế và hiện sống ở Úc châu. Dù đã sống qua hơn một thế kỷ với bao thăng trầm của vận nước, ông vẫn thế, vẫn một Xuân Tiên lịch thiệp, sang trọng, hào hoa, lạc quan và minh mẫn.

Vốn có năng khiếu, 6 tuổi được học kiến thức âm nhạc vỡ lòng từ người cha, cùng khả năng tự mày mò học hỏi, ông tiếp cận hàng loạt các nhạc cụ Tây phương cũng như các nhạc khí dân tộc cổ truyền Việt Nam. Thực tế, hiếm có nhạc sĩ nào như ông đã sử dụng thành thạo đến 25 loại nhạc cụ khác nhau. Từ năm 18 tuổi, ông bắt đầu làm việc trong những ban nhạc của người ngoại quốc và đi trình diễn từ Bắc vào Nam. Dần về sau, ông đi vào sáng tác, rồi điều khiển nhiều dàn nhạc và cộng tác với các đài phát thanh trước năm 1975.

Nét đặc trưng của nhạc Xuân Tiên nằm ở những giai điệu lạc quan yêu đời, yêu người, đầy tình tự quê hương hòa quyện trong âm hưởng dân ca Bắc, Trung, Nam. Ngoài ra, ông cũng có những bản nhạc buồn nhưng chỉ là những chớm buồn thoáng qua, man mác xa vắng chứ không bi thương, sầu lụy.

Có thể nói, chất tinh túy của dân ca miền Bắc đã được ông gói ghém tài tình và duyên dáng qua bài *"Duyên tình"*. Tuy nhiên, thời gian qua, gia đình nhạc sĩ Y Vân đã có sự tranh luận tác quyền của bản nhạc. Qua truyền thông Úc, Việt Nam, cũng như trong chương trình của Trung tâm Thúy Nga, ông đã khẳng định quyền tác giả đối với bài hát này. Theo đó, Y Vân được xem như là một người em, một đồng nghiệp trẻ thân thiết, được Xuân Tiên ưu ái đồng ý để tên chung vào sáng tác của mình và cũng để tiện Y Vân mang giùm bản nhạc đến bán cho nhà xuất bản thời đó.

Nhân đây, một lần nữa, ông chia sẻ: *"Hồi đó, tôi bận công việc nhiều. Tôi có người bạn là nhạc sĩ Y Vân chép nhạc bằng tay rất đẹp và trong đó, có chép bài "Duyên tình" cho tôi. Sau đó, Nhà xuất bản cần mua mà tôi thì lại bận việc nên nhờ Y Vân đem "Duyên Tình" đến cho Nhà xuất bản. Nhưng Y Vân có nói trước với tôi rồi, nếu Y Vân đem bán dùm thì phải có tên Y Vân kèm vào bài đó. Tôi bảo được rồi, bạn bè thì đứng tên với nhau là chuyện thường, không có gì, ký dùm rồi bán cho tôi"*.

Đông – Tây hòa điệu

Ngoài tài năng sáng tác, chơi nhuần nhuyễn nhiều loại nhạc cụ, ông còn cải tiến và sáng tạo một số nhạc cụ mới. Điều thôi thúc ông làm công việc sáng tạo thú vị này là vì: *"Nhạc cụ của Việt Nam thiếu thốn và phần nhiều là nhạc cụ của Trung Hoa, chỉ có đàn đáy và đàn bầu là của Việt Nam mà thôi. Các loại nhạc cụ này lại không đủ cung bậc và đúng thanh mẫu để có thể chơi chung với các nhạc cụ Tây phương"*.

Trước hết, phải kể đến *sáo trúc loại 10 lỗ và loại 13 lỗ* thay vì 6 lỗ được trưng bày tại Bảo tàng Con người [Musée de l'Homme], **Paris, Pháp**. Theo ông *"Trước đây, Sáo trúc chỉ có 6 lỗ bấm thôi và chỉ chơi được nhạc ngũ cung, không đủ cung bậc như các loại nhạc cụ Tây Phương. Nên, tôi với ông Xuân Lôì - anh trai tôi đã cải tiến ống sáo đó cho đủ cung bậc. Với lại cho nó đúng thanh mẫu để mà chơi được cùng với nhạc Tây phương"*.

Bên cạnh đó, lấy cảm hứng từ thanh âm trong trẻo, ngọt ngào của đàn tranh, ông đã sáng chế ra chiếc đàn dây đặc biệt mang tên “Đàn tranh Xuân Tiên” với 60 dây và chơi bằng hai tay với đủ các bậc được nhiều nghệ sĩ cùng thời yêu thích và hiện đang lưu giữ tại Việt Nam.

Ông giải thích thêm: *“Đàn tranh thường có 16 dây và chỉ chơi được nhạc ngũ cung Việt Nam. Khi chơi tân nhạc hay nhạc Tây phương thì thiếu cung bậc, cho nên tôi làm cây đàn gẩy theo lối đàn tranh nhưng mà chơi bằng 2 tay. Bởi vì, có hai phần dây, phần dây bên tay trái để đệm nhạc và phần dây bên tay phải đàn những giai điệu”.*

Ngoài ra, dựa trên hình dáng và cung bậc của đàn bầu, ông sáng chế ra “Đàn bầu Xuân Tiên” đặc biệt làm từ chất liệu giản dị, mộc mạc của thớ ban sơ là trái bầu khô.

Ông lý giải: *“Lúc còn nhỏ, tôi thấy mấy người hát chèo, hát xẩm lấy trái bầu khô để làm những thùng đàn và cũng nhằm khuếch đại âm thanh. Về sau, người ta làm đàn bầu bằng gỗ, tôi thấy không đúng ngày xưa. Tôi thấy ở nhà có sẵn những trái bầu khô, tôi lấy làm đàn bầu để người ta gọi là đàn bầu. Chứ nhiều người cứ gọi là đàn độc huyền. Gọi như vậy, tôi nghe không đúng, bởi độc huyền là một dây mà nhiều nước có loại đàn một dây. Trong khi, cây đàn bầu là hoàn toàn của Việt Nam”.*

Nỗi trăn trở của người nhạc sĩ

Là một nhạc sĩ sáng tác và chơi nhạc, cải tiến và chế tác nhạc cụ đi qua ngàn ấy chiều dài thế kỷ, chứng kiến những đổi thay của lịch sử và con người, ông không hề có những ưu tư vớ vẩn của riêng mình. Thiết nghĩ, những gì ông chia sẻ là những trăn trở mang tính thời đại, đánh động dòng suy tư cho hậu thế, đặc biệt là những người làm công việc sáng tạo âm nhạc và nghệ thuật.

Ông nói: *“Tôi mong, thế hệ sau này, các nhạc sĩ nên chú trọng về âm điệu, về giai điệu của những bản nhạc để cho nó thích hợp hơn bây giờ. Và lại, tôi nghĩ, nền âm nhạc Việt Nam phải mang dân tộc tính. Khi nhạc tấu lên thì người ta biết bản nhạc này là của Việt Nam, bản nhạc kia của nước khác. Tất nhiên, làm nghệ sĩ thì phải biết, phải hiểu rõ và tôn trọng nghệ thuật chứ đừng nghĩ nhiều đến thị hiếu của quần chúng. Người ta thích nhưng nói cho đúng thì trình độ quần chúng không bao giờ bằng trình độ của người làm chuyên môn. Mỗi một sáng tác của cùng một nhạc sĩ đi nữa, cũng không nên lặp lại âm điệu mà mình đã sáng tác rồi”.*

Cho đến hôm nay, mạch nguồn sáng tạo vẫn không ngừng chảy trong cơ thể, khi mà ông đang thai nghén một số thể loại sáng tác mới. Hy vọng, công chúng mến mộ nhạc sẽ sớm được thưởng thức những tác phẩm mới của ông.

Một lần nữa, RFI Tiếng Việt xin được vinh danh ông, một người nhạc sĩ tao nhã am tường nhạc lý phương Tây lẫn phương Đông. Ông để lại cho hậu thế những bản tình ca sâu đậm về tình yêu quê hương, đất nước, một thứ tình rộng lớn hơn chứ không đơn thuần chỉ gói ghém trong tình yêu lứa đôi. RFI Tiếng Việt kính chúc ông thật nhiều sức khỏe!

Hoàng Hằng

Nguồn: <https://www.rfi.fr/vi/t%e1%ba%a1p-ch%c3%ad/t%e1%ba%a1p-ch%c3%ad-%c4%91%e1%ba%b7c-bi%e1%bb%87t/20210428-xuan-tien-dai-thu-am-nhac-vietnam>

NHẠC SĨ XUÂN TIÊN – Paris By Night 83

<https://youtu.be/M2cmOzt2ZkQ?si=WZ3uGc8zVu8xz7X9>

Nhạc sĩ Xuân Tiên mãn phần ở tuổi 102

Tuấn Khanh – 2 tháng 6, 2023

Những người quý mến nhạc sĩ Xuân Tiên, một trong những kỳ tài của nền âm nhạc Việt Nam sống ở Sydney, Úc, đã báo tin cho nhau với niềm thương tiếc về sự ra đi của ông vào ngày 2 Tháng Sáu, được gia đình ông thông báo.

Trên trang Facebook của cô Hằng Phạm, con gái của nhạc sĩ Xuân Tiên viết, “Thân phụ tôi, nhạc sĩ Xuân Tiên vừa qua đời hôm nay Thứ Sáu 2 Tháng Sáu 2023, vào lúc 4:00am tại Viện dưỡng lão Avacs, ông hưởng thọ 102 tuổi. Chương trình tang lễ sẽ thông báo nay mai.”

Ít ai biết câu chuyện cảm động về nhạc sĩ Xuân Tiên, vào nhiều năm trước, khi người vợ của ông đau yếu và cần phải được chăm sóc đặc biệt, các con đã quyết định đưa bà vào nhà chăm sóc người già ở Avacs, Smithfield, New South Wales. Nơi đây có y tá theo dõi thường trực và chăm bón từng bữa ăn cho bà. Nhưng sau đó, ông Xuân Tiên xin vào ở luôn trong đó, dù sức khỏe còn tốt, chỉ là ông muốn để gần vợ cho bà đỡ cô quạnh. Năm 2019, khi tôi đến thăm ông ở viện dưỡng lão, thấy ông mạnh khỏe và hào hứng khi nói về cuộc đời hoạt động âm nhạc của mình. Nói lý do ở trong viện sớm, ông cười “thôi, để bà ấy nằm một mình, bà ấy buồn”.

Năm ông 100 tuổi, các con và những người hâm mộ khuyên ông nên để lại ít dòng hồi ký cho đời sau đọc, tìm hiểu. Bởi nhạc sĩ Xuân Tiên có một cuộc đời du hành theo vận nước, và hoạt động không ngừng. Vì vậy, năm 2021, ông cho ra tập sách nhỏ tựa đề “Những mẫu chuyện giữa hai thế kỷ của nhạc sĩ Xuân Tiên”, với những điều được kể lại rất thú vị.

Nói nhạc sĩ Xuân Tiên là kỳ tài cũng không ngoa. Ông chạm đến nhạc cụ nào thì ít lâu sao đã chơi thành thạo nhạc cụ đó, bất kể là nhạc cụ phương Tây hay cổ truyền. Bên cạnh đó, ông luôn tìm hiểu, nghiên cứu về mọi dòng nhạc, từ pop, jazz, cho đến nhạc Chăm, cải lương, hồ quảng...

Thậm chí ông là người mày mò chế tạo ra những nhạc cụ mới cho thỏa sức tìm hiểu của mình. Đó là chưa nói, ông còn kiêm vận động viên thể thao và võ thuật. Nếu Việt Nam hòa bình và cuộc sống ổn định, có lẽ nhạc sĩ Xuân Tiên sẽ vận dụng được hết tài năng và giới thiệu lại đầy đủ cho đời sau. Viết trong hồi ký, lời tự dặn cho chính bản thân mình “người làm nhạc mà rành nhiều loại nhạc và nhạc tính từng vùng miền đất nước thì đến khi sáng tác sẽ dễ dàng phổ biến âm điệu đi vào lòng người”.

Ông cũng kể rằng đời mình có số lớn, ba lần bị Việt Cộng đặt mìn nơi ông biểu diễn, rồi bị pháo kích, nhưng may sao đều thoát.

“Khi làm ở Catinat, tôi đang cầm kèn tenor sax thổi thì nghe nổ một tiếng thật to, tôi ngã ngối, tay còn đang cầm kèn, thấy tối tăm mịt mù, bụi chung quanh trắng xóa. Tôi vội vàng đem kèn vào buồng để vào hộp rồi xách hộp kèn ra cửa đi lên xe Vespa. Thấy trên xe Vespa đầy mảnh kính, tôi gạt các mảnh kính leo lên chạy một mạch về nhà. Vợ tôi thấy tôi hết vía, nhìn thấy tôi tất cả từ đầu tới chân như cục bột, lúc đi tôi mặc bộ đồ đen. Hôm sau tôi nghe tin Catinat đặt mìn, nổ banh xác nhiều người, trong số đó có cô Mary, vợ nhỏ của nhạc sĩ Lê Văn Thiệp. Hôm đó có mặt anh Toàn, hiện giờ anh đang làm với Bảo Văn Nghệ tại Cabramatta, Sydney.

Cũng trong tháng đó, tôi đậu chiếc xe hơi ở trước cửa nhà tôi, mé bên kia đường. Lúc đó tôi vừa bước ra khỏi cửa đến cái sân nhỏ trước nhà thì nghe nổ một tiếng thật to, cửa kính các nhà xung quanh đều vỡ tan, hóa ra xe hơi tôi bị mìn đặt dưới gầm xe. Mìn đặt theo hướng ngang, xe hơi tôi không sao, vì nổ từ gầm xe xuyên qua tường kho thuốc trước nhà. Đó là hai vụ nổ. Lại cũng tháng này, một viên đạn pháo kích rớt xuống Khánh Hội, trúng nhà hàng xóm chỉ cách nhà tôi một căn, trúng một bên mái ngói, đạn phá xuống tường nhà, cũng rung chuyển cả dãy và bể các cửa kính. Đó là ba vụ nổ trong tháng. Vợ tôi xem bởi thấy nói tháng này tôi bị tam tai. Không biết có nên tin không?”

(Trích *Những mẫu chuyện giữa hai thế kỷ của nhạc sĩ Xuân Tiên*, trang 67)

Là đời nhạc sĩ, đi theo tiếng gọi của sân khấu và có tính ngao du, từ năm 1942 nhạc sĩ Xuân Tiên đã vào Sài Gòn để chơi nhạc. Ngay khi vào Nam, ông nhận ra nơi này là không khí của một vùng đất tự do và dễ dàng phát triển đam mê âm nhạc của mình. Viết trong hồi ký, ông kể:

“Tôi đã từng đi và từng sống ở mọi miền đất nước, thấy miền Nam khí hậu ấm áp dân tình hiền hòa trong khi Hà Nội lạnh lắm không thích. Lòng tôi đã muốn đổi vào Sài Gòn làm ăn, có dịp sẽ vào làm trước để thăm thú công việc, rồi sẽ dời cả gia đình vào sau”.

Năm 1952, không khí chính trị miền Bắc lúc ấy hết sức căng thẳng, nên do biết trước đường đi nước bước từ năm 1942, nên ông im lặng đưa cả gia đình vào Nam theo lời mời của nhạc sĩ Ngọc Bích, người quản lý biểu diễn ở Cinema Văn Cầm. “Bấy giờ thì tôi đã có thể thuê nhà, sắm sửa đồ đạc đầy đủ sẵn sàng để đón vợ con vào, tiếp đó đón anh Xuân Lô, rồi sau đó đón cha mẹ vào. Ông bà thân sinh tôi không chịu đi vì còn bà nội già không muốn rời xa quê hương. Các anh em tôi kể trước người sau đều vô Sài Gòn làm nhạc và sinh sống tại đây từ năm 1952, ngoại trừ anh cả Xuân Thư. Thế là ông bà thân sinh và anh Xuân Thư ở lại miền Bắc rồi kẹt luôn ở đó sau khi chia đôi đất nước”.

Năm 1986, nhạc sĩ Xuân Tiên đến Úc theo diện bảo lãnh. Ông hào hứng quay trở lại với sinh hoạt âm nhạc của mình sau nhiều năm im lặng, kể từ tháng Tư 1975. Năm 2019, khi được hỏi là ông có nhớ Việt Nam không, và muốn về thăm không? Người nhạc sĩ già im lặng, ngập ngừng một chút rồi nói “*Người Việt ai không nhớ quê hương mình, nhưng tôi không về*”. Ông không giải thích lý do, mà nhìn đắm chiêu qua cửa sổ. Có thể những người Việt có cùng lời giải thích giống như nhạc sĩ Xuân Tiên sẽ hiểu và chia sẻ được tâm tình khắc khoải của một thế hệ đã rời khỏi quê hương, mang theo những kỷ niệm đẹp trong trí nhớ, mà đọng lại phần nhiều là mất mát./.

Nguồn: <https://saigonnews.com/van-hoa-van-nghe/nhac-si-xuan-tien-man-phan-o-tuoi-102/>

Nam Phong tổng hợp

Ngày 2 Tháng 6 Năm 2024

www.vietnamvanhien.org

An Lạc & Tự Chủ

VIỆT NAM VĂN HIẾN

www.vietnamvanhien.info

TỦ SÁCH VĂN HIẾN ONLINE VỚI HƠN 10400 TÁC PHẨM